

استراتژی توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات

• داریوش مطلبی^۱

است از گردآوری، سازماندهی، ذخیره و نشر اطلاعات اعم از صوت، تصویر، متن یا عدد که با استفاده از ابزارهای رایانه‌ای و مخابراتی صورت می‌گیرد (تهامی‌پور، ص ۳۰). صرف‌نظر از تعاریف متنوع و دامنه وسیع کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در بخش‌های مختلف زندگی بشری، دسترسی سریع به اطلاعات و انجام امور، بدون در نظر گرفتن فواصل جغرافیایی و فارغ از محدودیت‌های زمانی، محوری‌ترین دستاورد این فناوری است.

ظهور فناوری اطلاعات و ارتباطات در چند دهه گذشته متخصصان و کارشناسان حوزه‌های مختلف دانش و فن را بر آن داشت که از دید خود به آن نگرینسته و تعریفش کنند. به طوری که هنوز تعریف جامع و مانعی از آن که مورد قبول تمام متخصصان باشد، ارائه نشده است. متخصصان هر حوزه از زاویه کاربرد و روش‌شناسی حوزه خود به این مقوله می‌پردازند و تعریفی به‌دست می‌دهند. این تعابیر و نوع کاربردهای آنها، فناوری اطلاعات و ارتباطات را به حوزه‌های کاملاً میان رشته‌ای تبدیل کرده است. از آنجاکه حوزه‌های میان رشته‌ای امروزه بسیار مورد توجه هستند و از ضرورت‌های رشد و بالندگی در هر علمی محسوب می‌شوند، شاهد حضور آن به‌عنوان رشته‌ای دانشگاهی، به‌خصوص در مقاطع تحصیلات تکمیلی هستیم، به طوری که متخصصان رشته‌های مختلف می‌توانند در این رشته تحصیل کنند.

فناوری اطلاعات و ارتباطات همراه با فناوری زیستی و فناوری نانو، سه ضلع مثلثی را تشکیل می‌دهند که مسیر و جهت علوم و فنون چند دهه آینده را تعیین می‌کنند. بی‌گمان بدون امکانات ارتباطی برای انتقال و توزیع اطلاعات و توانایی‌های فنی و علمی انسان به این پایه نمی‌رسید که امروز بتواند نقشه ژنوم انسانی را تهیه کند و سودای خلق ابزار هوشمند را بدین روشنی در سر پیرورد. اکنون با ترکیب علوم و فناوری‌های دیگر با فناوری اطلاعات و ارتباطات، به پدیده‌هایی بی‌سابقه و پیچیده برمی‌خوریم. به گونه‌ای که انسان با الگوبرداری از رفتار ژنتیکی موجود در صدد خلق ابزارهای هوشمند است که می‌توانند یاد بگیرند و خود را تکامل بخشند. پیچیده‌شدن فناوری‌ها، که خود از تکامل و پیچیدگی جوامع و ارتباطات انسانی ناشی می‌شود، در فرآیندی تعاملی به پیچیدگی بیشتر ارتباطات در جوامع می‌انجامد و در هر بستر فرهنگی و اجتماعی خاص، به‌صورتی

■ بدرقه، علی. استراتژی‌های توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT). تهران: روناس. ۴۱۶ص. ۱۳۸۵.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۵۸۷-۲۷-۳

مقدمه

فناوری اطلاعات عبارتی است که در دهه اخیر مفهومی فراگیر یافته و تمام حوزه‌های علمی را متحول ساخته است و کمتر تخصصی را می‌توان یافت که از جنبه‌ها و آثار آن در عرصه زندگی و کار خود متأثر نشده باشد. این فناوری بدون وجود شبکه‌های ارتباطی، از سیستم‌های ذخیره و بازیابی اطلاعات فراتر نمی‌رود. اصطلاح جدیدی که به‌سرعت جایگزین آن شد، فناوری اطلاعات و ارتباطات نام گرفت و بسیار گسترده‌تر و تأثیرگذارتر از فناوری اطلاعات گشت. تأثیر و حضور چشم‌گیر آن در تمام حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی ملموس است و به‌عبارتی بسیار مصطلح در بین اهالی فرهنگ، سیاستمداران، اقتصاددانان، متخصصان آموزشی و دیگران می‌دبل شده است.
در تعریف فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌توان گفت که عبارت

**در کتاب حاضر مباحث بسیار
زیادی در یک فصل مورد بحث
قرار گرفته‌اند که با عنوان و
موضوع فصل همخوانی ندارند یا
به عبارتی وحدت موضوع حفظ
نشده است**

اطلاعات به سرعت در حال تغییر بوده و ما امروز شاهد همگرایی آنان بیش از گذشته با یکدیگر هستیم، به گونه‌ای که داده و اطلاعات به سرعت و در زمانی غیرقابل تصور به اقصی نقاط جهان منتقل شده و در دسترس استفاده‌کنندگان قرار می‌گیرد (ص ۱۶). در این فصل درباره مفاهیمی چون فناوری اطلاعات و ارتباطات چیست؟، اطلاعات و دانش، دانش و توسعه، تکنولوژی اطلاعات، چارچوب فناوری اطلاعات، زیرساخت اطلاعات، کاربردهای اطلاعات، استراتژی‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات برای توسعه، عناصر کلیدی به منظور تدوین استراتژی توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، کامپیوتر و سرعت، وظایف مدیر سایت، مدیریت ایرانی، آی. تی ایرانی، فناوری اطلاعات و چالش‌های ظهور و توسعه آن، تغییر نقش آی. تی، تکامل صنعت آی. تی، توسعه آی. سی. تی در ایران، تاریخچه از روند توسعه آی. سی. تی در ایران بحث شده است.

در فصل دوم، «آموزش الکترونیک» درباره مباحثی چون مبانی برنامه توسعه و کاربرد فناوری ارتباطات و اطلاعات در نظام آموزش و پرورش، متغیرهای اساسی آموزش و پرورش در اهداف برنامه تکفا، زیرساخت‌های ارتباطات در آموزش و پرورش، فرآیند یادگیری و نقش تکنولوژی اطلاعات، شش اصل یادگیری در جوامع فناورانه، چشم‌اندازهای گوناگون کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در تعلیم و تربیت، به‌سوی جامعه دانش‌محور، فناوری به‌عنوان یک عنصر عمومی در آموزش، مدل‌های ذهنی و فناوری آموزش، و ... بحث شده است. نویسنده معتقد است «شکوفایی برنامه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات و توجه ویژه به این حوزه در اوایل دهه ۸۰ از سوی دولت جمهوری اسلامی ایران، دگرگونی‌های فزاینده‌ای را در برنامه‌های میان مدت و بلند مدت در سطح تصمیم‌گیری‌های اجرایی پدید آورده است. این تغییرات در برنامه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با راهبرد ایران مقتدر در قرن بیست و یکم: اقتصاد دانایی‌محور با فناوری اطلاعات و ارتباطات به‌صورت دستورالعمل تحلیلی و اجرایی

ویژه نمود می‌یابد. درک و شناخت این پیچیدگی‌های فزون‌شونده جز با مطالعه مستمر تغییرات جامعه و فناوری و ترویج نگاهی بین‌رشته‌ای به آنها حاصل نمی‌شود (تومی، ص [۲]).

برگزاری سمینارها و کنفرانس‌های متعدد درباره فناوری اطلاعات و ارتباطات در دهه‌های اخیر و از سوی مراکز مختلف علمی نشان‌دهنده اهمیت آن است. شاید بتوان پنجمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات را که بیست و نهم و سی‌ام بهمن ۱۳۸۷ برگزار خواهد شد، نقطه عطفی بر آن در سطح ایران و منطقه دانست. علاوه بر این کتاب‌ها و مقالات متعددی نیز در این زمینه منتشر شده و می‌شود. با توجه به مجموع فعالیت‌های مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌توان گفت این حوزه مانند تپی همه‌گیر بر کشورهای جهان و از جمله کشور عزیزمان سایه افکنده و بسیاری از نویسندگان و محققان را به سمت خود سوق داده است. توجه نویسندگان، به‌خصوص نویسندگان جوان به این حوزه باعث انتشار مقالات و کتاب‌های فراوانی شده است که برخی از این آثار با وجود حجیم‌بودن و انتشار آنها از سوی ناشرانی معتبر، دارای بار علمی نسبتاً کمی می‌باشند. نگارنده در این نوشته بر آن است تا نقدی کمی و کیفی بر نمونه‌ای از انتشار حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات داشته باشد. امید است که صاحب‌نظران و ناشران علاقه‌مندان به این حوزه در انتشار چنین منابعی دقت بیشتری داشته باشند.

کتاب حاضر تألیف علی بدرقه، عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار و عضو باشگاه پژوهشگران جوان، است. علاوه بر این اثر، از او کتاب تکنولوژی آموزشی نیز به‌همت دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار منتشر شده است. وی همچنین در ترجمه کتاب ترویج کشاورزی و روستایی در جان: گزینه‌هایی برای اصلاحات سازمانی در کشورهای در حال توسعه همکاری داشته است.

معرفی کتاب

کتاب حاضر در یک مقدمه، پیشگفتار و نه فصل تدوین شده است. نویسنده در مقدمه پس از بیان مفاهیمی کلی درخصوص تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات، کلیاتی درباره دولت‌های الکترونیکی، شهرهای الکترونیکی، آموزش الکترونیک، تجارت الکترونیکی، روستای الکترونیک ذکر کرده است. البته هدف از بیان این مفاهیم در مقدمه مشخص نیست و نویسنده نیز به آن اشاره‌ای نکرده و به جای معرفی محتوای کتاب، به ارائه مجموعه‌ای از مفاهیم کلی بسنده کرده است.

مؤلف در فصل اول، «فناوری اطلاعات و ارتباطات: کلیات و مفاهیم»، به تأثیر این فناوری در انتقال سریع اطلاعات از نقاطی به نقاط دیگر اشاره می‌کند و می‌نویسد که دنیای ارتباطات و تولید

جامعه اطلاعاتی آینده و توجه بنیادین به مسائل امنیتی. در جامعه اطلاعاتی تعریف و نگاه معینی بر هدایت و رشد اطلاعاتی جامعه وجود دارد، تقسیم‌بندی و مرزبندی‌های متعارف از بین می‌روند و ابزارهای تکنولوژیک چنان در خدمت توسعه اطلاعاتی فعالیت می‌کنند که همه شهروندان جامعه را قادر می‌سازند در نظام‌هایی معین و شفاف نسبت به انتخاب و استفاده از اطلاعات مورد نظر خود اقدام کنند.

«دولت الکترونیک» موضوع فصل پنجم است. در این فصل نخست درباره فناوری اطلاعات در دولت الکترونیک، فناوری اطلاعات و جوامع در حال توسعه، فناوری اطلاعات و توازن بین تمرکز یا توزیع قدرت، حق دسترسی به اطلاعات، از دولت الکترونی^۳ تا حکومت الکترونی، تضمین ایمنی اطلاعات در سال ۱۴۰۰، نقش شبکه‌های الکترونی در تعمیق فعالیت سازمان‌های غیردولتی در ایران، گفت‌وگوی تمدن‌ها و دموکراسی دیجیتال به‌عنوان افقی تازه در جامعه شبکه‌ای، انقلاب ارتباطات، جامعه شبکه‌ای و ذهنیت و هویت ناپایدار بحث شده است. در پایان به روابط عمومی در جامعه اطلاعاتی، چشم‌انداز تبلیغات بازرگانی در عصر اطلاعات، دموکراسی الکترونی، مدیریت دانایی و فناوری اطلاعات، معیارهای ارزیابی دولت الکترونی، روزنامه‌نگاری الکترونی، دسترسی آزاد به اطلاعات و نظایر آن اشاره شده است.

فصل ششم کتاب به «تجارت الکترونیک» اختصاص دارد. در این فصل موضوعاتی چون فناوری اطلاعات و توسعه اقتصادی، دیدگاه‌های علمی درباره جهانی‌سازی اقتصادی، بازتاب نظریه‌های توسعه در نظریه‌های جامعه اطلاعاتی، تحولات تکنولوژی و ماهیت مشاغل در عصر اطلاعات و ارتباطات، مشاغل مبتنی بر اطلاعات، تفاوت مبادله الکترونیکی داده‌ها با تجارت الکترونیک، انواع روش‌های تجارت الکترونیک و نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در کارآفرینی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. نویسنده در ادامه به نقش فناوری اطلاعات در تولید و ساخت، فناوری اطلاعات، اتوماسیون، تولید یکپارچه رایانه، سیستم تصمیم، سیستم اطلاعاتی و ... پرداخته است.

وی تجارت الکترونیک را چنین تعریف کرده است: «تجارت الکترونیک عبارت است از یافتن منابع، انجام ارزیابی، مذاکره کردن، سفارش، تحویل، پرداخت و ارائه خدمات پشتیبانی که بصورت الکترونیکی انجام می‌شود» (ص ۳۲۳).

در فصل هفتم، «روستای الکترونیک»، موضوعاتی چون اطلاعات تولید و بعد از تولید محصولات کشاورزی، توسعه منابع آبی و آبخیز، ترویج آموزش کشاورزی در روستا، کاربرد فناوری اطلاعات و

بیان شده و در این خصوص مدیریت اجرایی جامع و فراگیر آن توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و با استناد به تبصره ۱۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۱ کل کشور امکان‌سنجی شده است» (ص ۵۵).

در ادامه فصل دوم به موضوعاتی از جمله استراتژی توسعه آ.ی. سی. تی در تکنولوژی آموزشی مدارس، توسعه نیروی انسانی در به‌کارگیری آ.ی. سی. تی، توسعه محتوا در آ.ی. سی. تی، تغییر نقش معلم در کلاس درس، ارتباطات معلم و دانش‌آموز، آموزش از راه دور، وعده‌های آ.ی. سی. تی در آموزش، چگونه آ.ی. سی. تی می‌تواند به توسعه دسترسی به آموزش کمک کند، و نظایر آن پرداخته شده است.

در فصل سوم که به بحث «کتابخانه‌های دیجیتال» اختصاص دارد، درباره این موضوعات بحث شده است: نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه آموزش و دانش با تأکید بر نقش کتابخانه‌های مجازی، تعریف اطلاعات و دانش و یادگیری، فناوری اطلاعات و ارتباطات، نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در یادگیری، مفهوم یادگیری الکترونیکی، مدل‌های یادگیری در محیط‌های الکترونیکی، مدل‌های مختلف فضاهای یادگیری، نقش کتابخانه‌ها در توسعه دانش و آموزش، کتابخانه‌های مجازی، مدیریت دانش و خدمات مرجع در کتابخانه‌ها، مدیریت دانش و چهار عنصر اساسی مدیریت دانش. مؤلف کتابخانه مجازی را اینگونه تعریف کرده است: «کتابخانه‌های مجازی، مجموعه‌ای از اطلاعات را به‌صورت دیجیتال در اختیار دارند و آنها را سازماندهی می‌کنند. این اطلاعات دیجیتال شامل کتاب‌ها و مجلات الکترونیکی، پایگاه‌های اطلاعاتی، صفحات وب، لوح‌های فشرده و سایر قالب‌های الکترونیکی می‌باشد و کتابخانه‌های مجازی بر دسترسی به مواد از هر جا، به‌صورت دیجیتال تأکید می‌کنند» (ص ۱۷۳). در ادامه این فصل درباره کتاب الکترونیک، انواع کتاب‌های الکترونیکی، ارزش‌های افزوده نشر کتاب در محیط وب، مهم‌ترین مزایای نشر کتاب در محیط وب از نظر ناشران، محدودیت‌های نشر کتاب در محیط وب بحث شده است.

موضوع فصل چهارم «جامعه اطلاعاتی» است. این فصل نیز شامل این مباحث می‌باشد: سیستم‌های اطلاعاتی اجرایی و کارکردهای آن، نیاز مدیریت عالی به اطلاعات بیرونی، شرایط احراز صلاحیت برای مدیریت کیفیت اطلاعات تخصصی، سواد اطلاعاتی، نقش آموزش در توسعه اطلاعاتی جامعه دانش‌مدار، نقش ماهواره‌ها در اطلاع‌رسانی، اقتصاد اطلاعات، اشتغال در جامعه اطلاعاتی، تولید و توزیع و فروش اطلاعات، سیستم اطلاعاتی، بازایی اطلاعات در اینترنت، مفهوم جامعه اطلاعاتی، جامعه اطلاعاتی و تکنولوژی سرنوشت آ.ی. تی در

ارتباطات در کشاورزی، انتشار اطلاعات با دیسک‌های نوری، آموزش از راه دور کشاورزی، بازاریابی کشاورزی، اطلاعات بازاریابی، یادگیری مداوم مطرح شده است.

در فصل هشتم که که ادامه فصل هفتم می‌باشد، به بررسی موضوع کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در روستاها اختصاص دارد. روستا و روستایی، آموزش الکترونیکی و تاریخچه آن، انواع فناوری اطلاعات در روستاها، کارکرد مرکز فناوری اطلاعات در روستا، موانع و مسائل مراکز روستایی، بررسی برخی از پروژه‌های خارجی، مراحل و اهداف طرح و اقدامات اجرایی مباحث این فصل را تشکیل می‌دهند.

آخرین فصل کتاب به «مدیریت الکترونیک» اختصاص دارد. در این فصل درباره فرآیند مدیریت الکترونیک و بسترسازی آی. سی. تی در سازمان، مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات، نقش منابع هوشمند در مدیریت دانش، ارتقای دانش از طریق ابزارهای فنی، تکنولوژی اطلاعات، دانش کسب‌شده به وسیله عوامل هوشمند، تلاش‌های یادگیری، خلاقیت، کارایی مدیریت دانش، تصمیمات استراتژیک، کارایی سازمان، عملکرد مدیریت، و مدل مفهومی بحث شده است.

نقد و بررسی کتاب

۱. مؤلف هدف از تألیف کتاب و مخاطبان کتاب را مشخص نکرده و در مقدمه و پیشگفتار به این مسئله اشاره‌ای نکرده است. بهتر بود در مقدمه خواننده را با محتوی اثر، نحوه جمع‌آوری اطلاعات، هدف از تألیف و نظایر آن آشنا می‌کرد.

۲. عنوان اثر جلوه‌ای از ماهیت اثر است؛ خواه اثر هنری یا علمی باشد. هرگاه خواننده‌ای بخواهد بداند مؤلف در چه ابوابی سخن رانده است و درونمایه نوشته او چیست، باید از طریق عنوان آن آگاهی یابد (حری، ص ۱۴). در اثر حاضر که مؤلف عنوان «استراتژی‌های توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)» را برای اثر خویش برگزیده است، خواننده تصور می‌کند که موضوع کتاب بررسی راهبردهایی است که به توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات کمک می‌کند، در حالی که تنها به بیان کلیاتی در خصوص مفاهیم مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات پرداخته شده است، بدون اینکه هیچ‌گونه نتیجه‌گیری ارائه شده باشد.

۳. نباید از یاد برد که نوشته علمی (تحقیق) محصول واحد و همگنی است که حول اندیشه‌ای خاص شکل می‌گیرد، و وحدت و پیوستگی باید از دل مجموعه‌ای از یادداشت‌های پراکنده و به ظاهر گسسته پدید آید. بنابراین، باید توجه داشت که هر بخش از نوشته با اندیشه اصلی نوشته مرتبط باشد و رشته نامرئی نیز تمام بخش‌ها را به یکدیگر پیوند دهد. وحدت نوشته در گرو جایدهی دقیق مطالب در بندهاست. باید مطمئن شد که هر بند و هر جمله از آن با اندیشه

اصلی نوشته اصلی مربوط باشد (همان، ص ۵۶). در کتاب حاضر مباحث بسیار زیادی در یک فصل مورد بحث قرار گرفته‌اند که با عنوان و موضوع فصل همخوانی ندارند یا به عبارتی وحدت موضوع حفظ نشده است. برای مثال به این موارد می‌توان اشاره کرد: در فصل اول، «فناوری اطلاعات و ارتباطات: کلیات و مفاهیم»، مباحثی چون وظایف مدیر سایت، مدیریت ایرانی، آی. تی ایرانی، تکامل صنعت آی. تی، توسعه آی. سی. تی در ایران؛ در فصل دوم، «آموزش الکترونیک»، مباحثی چون فناوری و نقش آن در توسعه اجتماعی و اقتصادی در کشورهای در حال توسعه، به سوی جامعه دانش‌محور، بومی‌نشدن فرهنگ آی. تی، جهانی شدن؛ در فصل سوم، «کتابخانه الکترونیک»، مباحثی چون تعریف یادگیری، نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در یادگیری، مفهوم یادگیری الکترونیک، مدل‌های یادگیری در محیط‌های الکترونیک وب؛ در فصل چهارم، «جامعه اطلاعاتی»، مباحثی چون سیستم‌های اطلاعات اجرایی و کیفیت اطلاعات، کارکردهای اصلی ای. آی. اس، نیاز مدیریت عالی به اطلاعات، بیرونی، چرا کیفیت اطلاعات دارای اهمیت است؟، ویراستار اطلاعات، اقتصاد اطلاعات که ارتباطشان با عنوان فصل‌ها مشخص نیست.

۴. پیوستگی میان اجزای نوشته را معمولاً با استفاده از فونوی خاص پدید می‌آورند؛ از قبیل استفاده از کلمات و عباراتی چون «از سوی دیگر»، «بعلاوه»، «با این همه»، «بنابراین»، و امثال آن. در واقع پیوستگی مطلب سبب می‌شود که خواننده بتواند بحث طرح شده نویسنده را به سهولت و به‌طور منطقی دنبال کند. برای محک‌زدن پیوستگی لازم در نوشته می‌توان از خود پرسید «آیا هر بند یا جمله، به‌عنوان عنصری مشخص، به‌گونه‌ای هست که بتواند مقدمه ضروری عنصر بعدی و حاصل منطقی عنصر پیشین باشد؟ اگر پاسخ مثبت بود، می‌توان احتمال داد که پیوستگی لازم فراهم آمده است (همان، ص ۵۶). در این کتاب موارد بسیاری وجود دارد که پیوستگی بین بندهای یک بخش و پیوستگی بین جملات مطرح‌شده در یک بند رعایت نشده است، برای نمونه می‌توان به این موارد اشاره کرد: عدم پیوستگی بین جمله‌های یک بند صفحه ۳۲؛ بند سوم صفحه ۴۶؛ بند سوم صفحه ۶۳؛ بند سوم صفحه ۷۱؛ بند پنجم صفحه ۷۲ (بخش کارکرد ارتباطی، بند دوم)؛ و عدم پیوستگی بین بندهای یک موضوع مانند صفحه ۷۰ بخش «کاربرد تکنولوژی در تدریس»، صفحه ۶۴ بخش «کاربردها و سودمندی‌های فناوری اطلاعات».

۵. استناد به منابعی که مؤلف در نوشتن اثر از آنها استفاده کرده است، ضمن اعتبار بخشیدن به اثر، نشان‌دهنده امانت‌داری مؤلف و متمایز شدن اثر از آثار گذشتگان است. مؤلف با وجود استفاده از منابع زیادی در اثر حاضر، با توجه به گستردگی مطالب ارائه‌شده، به منابع استفاده‌شده استناد نکرده و فقط به ذکر منابعی در پایان کتاب، که مشخص نیست در کجای متن از آنها استفاده شده است، اکتفا کرده است که از جمله به این موارد می‌توان اشاره کرد: صفحه ۷، سطر

عدم استفاده از ویراستار ادبی و علمی در اثر حاضر باعث شده، مشکلات بسیار زیادی از نظر محتوایی و نگارشی در اثر مشاهده شود

نهم، تعریف شهر الکترونیک؛ صفحه ۱۰ سطر اول، تعریف تجارت الکترونیک؛ صفحه ۱۶، آمارهای ارائه شده در خصوص ضریب نفوذ وب؛ صفحه ۱۷، بند دوم، سوم و آخر، تعاریف ارائه شده درباره اطلاعات و دانش؛ صفحه ۱۹، اطلاعات ارائه شده از مستندات بانک جهانی؛ صفحه ۲۴، بند چهارم، اطلاعات مربوط به فناوری اطلاعات در اوایل سال ۱۹۹۰؛ صفحه ۳۳، سطر هفتم، اشاره به تحقیقات انجام شده، تعداد محدودی استناد درون متنی در کتاب مشاهده می شود که شیوه استناددهی در آنها یکسان نیست و به نظر می رسد بیشتر ناشی از تغییر فرمت مطالب از یک پردازشگر به پردازشگر دیگر است که بعد از صفحه بندی غلطگیری نشده است. به تعدادی از آنها اشاره می شود: صفحه ۵۵، (درانی، ۱۳۷۶)؛ صفحه ۵۶، (خاتمی، ۱۳۸۱، ص ۶۴)؛ صفحه ۵۸، (جامعه حسابگر ...، ۵: ۱۳۸۱)؛ و صفحه ۶۰ (محسنی، ۱۳۸۰، ص ۱۹۳-۱۹۴)؛ و همچنین از مجموعه استنادهای انگلیسی ارائه شده در صفحات ۱۴۲، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷ در فهرست منابع و مأخذ خبری نیست.

۶ برخی از مطالبی که در بخش های مختلف تکرار شده است، از جمله مفاهیم مربوط به آموزش الکترونیک در صفحات ۸ و ۹؛ تمام فصل دوم؛ صفحات ۱۶۹ - ۱۷۴ فصل سوم؛ و صفحات ۳۶۴ - ۳۷۱ فصل هشتم دارای هدف خاصی نیست. این مسئله باعث افزایش حجم کتاب شده است.

۸ ویراستاری^۵ از مهم ترین مراحل انتشار یک اثر است و وظیفه ویراستار رفع کاستی هایی که از چشم نویسنده دور بوده یا ناقص رها شده و کامل کردن آن با کمک نویسنده اصلی می باشد. ویراستار علمی اثر در حکم متخصصی در کنار نویسنده، می کوشد تا کاستی های محتوایی اثر را شناسایی، و پیشنهادهایی برای رفع آنها ارائه دهد و ویراستار ادبی که ویرایش ادبی اثر را برعهده دارد، سعی می کند با بازخوانی اثر ضمن ایجاد یکدستی در بخش های مختلف اثر، غلط های املائی، مشکلات دستوری، مشکلات مفهومی را رفع و در ایجاد پیوستگی و وحدت نوشته بکوشد. عدم استفاده از ویراستار ادبی و علمی در اثر حاضر باعث شده، مشکلات بسیار زیادی از نظر محتوایی و نگارشی در اثر مشاهده شود. توجه ناشران به این مسئله می تواند به

منقح تر شدن آثار کمک شایانی کند.

در ادامه به برخی از مشکلات کتاب اشاره می شود.

- شروع فصل ها باید از صفحه فرد شروع شود. فهرست مطالب کتاب باید در صفحه فرد و بین مقدمه و پیش گفتار منتشر شود و همچنین پیش گفتار قبل از مقدمه در کتاب قرار گیرد.

- اغلاط املائی بسیار زیادی در متن وجود دارد. برای نمونه می توان به اغلاط موجود در صفحات ابتدایی فصل دوم اشاره کرد: واژه «ستناد» ← استناد و «آیت» ← است (ص ۵۴، س ۶ و ۷)؛ «مقدنایی» ← مقدماتی و «دادهاست» ← داده است (ص ۵۵، س ۲۴ و ۲۶)؛ «رفنار» ← رفتار (ص ۵۶، س ۵)؛ «رباطات» ← ارتباطات (ص ۵۷، س ۲۵)؛ «پایگاه های» ← پایگاه های (ص ۵۹، س ۱۰)؛ «محروم ذهنیت» ← محروم ذهنیت و «جاوه گر» ← جلوه گر (ص ۶۰، س ۸ و ۱۶)؛ «انقال» ← انتقال (ص ۶۱، س ۹)؛ «باراورتر» ← (بارورتر) (ص ۶۵، س ۱۴)؛ و «معلیم» ← معلم (ص ۶۶، س ۱۵).
- بهتر بود مرز بین مطالبی که حاصل تراوشات ذهنی نویسنده کتاب بوده و آنچه نویسنده از منابع مختلف وام گرفته است، مشخص می شد.

پی نوشت ها:

1. dariushmatlabi@yahoo.com

۲. ژنوم: محتوای ژنتیکی یک موجود زنده که در تعیین نقشه دقیق ژنتیکی کروموزوم ها استفاده می شود.

۳. نویسنده از واژه های جدید «دولت الکترونی» و «حکومت الکترونی» استفاده کرده است، تعریف ارائه شده از دولت الکترونی در صفحه ۲۵۷ کتاب نشان می دهد، این واژه معادل واژه دولت الکترونیک و حکومت الکترونیک در نظر گرفته شده است.

4. EIS

۵. مرحله ویرایش با وجود اهمیتی که در تولید کتاب دارد و توجه بسیار زیادی که در نشر حرفه ای و در کشورهای توسعه یافته بدان می شود، متأسفانه در بین بسیاری از ناشران ایران، تعریف و جایگاهش مشخص نیست و در نتیجه شاهد حضور کتاب های کم ارزش بسیاری در بازار کتاب ایران هستیم.

مأخذ

۱. تومی، ایلکا (۱۳۸۳). جامعه دانایی و پرسش های پژوهش آینده، ترجمه: اسماعیل یزدان پور، تهران: مرکز پژوهش های ارتباطات.
۲. تهامی پور، مرتضی (۱۳۸۵). «بهره وری و فناوری اطلاعاتی و ارتباطی»، مجموعه مقالات نهمین سمینار از سلسله سمینارهای منطقه ای سومین کنگره بین المللی و دهمین کنگره سراسری همکاری های دولت، دانشگاه و صنعت برای توسعه ملی، آبان ۱۳۸۵، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شهر ری، صص ۳۰-۴۹.
۳. حری، عباس (۱۳۸۵)، آیین نگارش علمی، تهران: نهاد کتابخانه های عمومی کشور.